

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Lietuvos Respublikos kultūros ministrui Mindaugui Kvietkauskui
Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto pirmininkui Ramūnui Karbauskui
Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai

Nuorašas:

Valstybinei kultūros paveldo komisijai

Asociacija „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“

DĖL VYKDOMOS SISTEMINGOS, ORGANIZUOTOS IR GALIMAI NUSIKALSTAMOS VEIKLOS PRIEŠ KULTŪROS PAVELDĄ VILNIAUS SENAMIESTYJE (KODAS 16073)

2018 m. rugsėjo 21 d. Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – KPD) [paskelbė viešą pranešimą](#) apie vykdytą sistemingą, organizuotą ir galimai nusikalstamą veiklą prieš kultūros paveldą Vilniaus senamiestyje (Kultūros vertybių registre kodas 16073), adresu Žygimantų g. 12 ir 12A.

Visuomenė buvo informuota, kad Žygimantų g. 12 ir 12A, Vilniuje, stovėję saugomi senamiesčio urbanistinės struktūros statiniai buvo neteisėtai nugriauti, o KPD ėmėsi veiksmų, kad jie būtų atstatyti.

Pranešime taip pat buvo nurodyta, kad buvęs KPD Vilniaus skyriaus vedėjas Vitas Karčiauskas paskutinę savo darbo departamente dieną suderino naujos statybos projektą valstybinėje informacinėje sistemoje „Infostatyba“, nors žinojo apie vykstančius teisinius procesus ir KPD poziciją, kad nugriauti vertingi urbanistinės struktūros statiniai turi būti saugomi ir atstatyta valstybei padaryta žala.

Šiuos saugomus statinius 2017 m. rugsėjo 28 d. nugriovusi UAB „.....“ (toliau – UAB) netrukus, 2017 m. spalio 2 d., juos išregistravo iš Nekilnojamojo turto registro.

Yra žinoma, kad KPD 2017 m. spalio 3 d. įsakymu Nr. Į-203 „Dėl įpareigojimo atlikti veiksmus“ ir KPD Vilniaus skyrius 2017 m. spalio 4 d. reikalavimu Nr. 106 pareikalavo, kad UAB ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo reikalavimo ir įsakymo pasirašymo dienos imtųsi veiksmų atstatyti nugriautus pastatus. Deja, UAB reikalavimų nevykdė ir kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti priimtus teisės aktus bei priteisti bylinėjimosi išlaidas.

Mūsų žiniomis, Vilniaus miesto apylinkės teismas (toliau – VMAT) 2018 m. birželio 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-12624-608/2018 UAB ieškinį atmetė. Kaip KPD nurodė atsiliepime Vilniaus apygardos administraciniam teismui byloje Nr. EI-3342-821/2019 „Dėl aktų panaikinimo“, VMAT konstatavo pastatų, esančių adresu Žygimantų g. 12, Vilniuje, nugriovimo

neteisėtumą (žr.: <https://eteismai.lt/byla/44599749900278/eI-3342-821/2019?word=vie%C5%A1ojo%20administravimo%20subjektai>).

UAB apeliacine tvarka apskundė jai nepalankų VMAT 2018 m. birželio 6 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. e2-12624-608/2018 „Dėl įsakymo ir reikalavimo panaikinimo“ Vilniaus apygardos teismui (toliau – VAT), kuris 2019 m. birželio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-635-603/2019 apeliacinį skundą atmetė ir paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą (žr.: <https://e-teismai.lt/byla/28654850086778/e2A-635-603/2019>).

Tai yra, VMAT 2018 m. birželio 6 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-12624-608/2018 šiuo metu yra įsiteisėjęs.

Vieši duomenys rodo, kad UAB kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą (toliau – LAT) su kasaciniu skundu (bylos Nr. 3-61-3-03686-2017-6 | e3K-3-2-248/2020) ir jo nagrinėjimas yra paskirtas 2020 m. sausio 29 d.

2020 m. sausio 9 d. buvo paskelbta KPD Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos (I) (toliau – Vertinimo taryba) 2020 m. sausio 14 d. posėdžio [darbotvarkė](#), kurioje antru klausimu buvo numatyta svarstyti „Vilniaus senamiesčio (16073) vertingųjų savybių tikslinimo teritorijoje tarp Žygimantų, Radvilų ir Tiltų gatvių klausimą“, todėl asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ narys nuvyko jo stebėti. Stebint šį viešą posėdį susidarė įspūdis, kad KPD vadovybė pakeitė savo požiūrį į neteisėtai nugriautų saugomų senamiesčio urbanistinės struktūros statinių, esančių Žygimantų g. 12 ir 12A, Vilniuje, problemą, dar daugiau – tą patį siūloma padaryti KPD Vertinimo tarybai, kurios nariai piktnosis reikalavimais pritarti inicijuojamai „taikos sutarčiai“.

Atkreipiame dėmesį, kad tai jau ne pirmas bandymas padaryti poveikį KPD Vertinimo tarybai, kad ji pakeistų principingą savo poziciją dėl šio atvejo: dar 2018 m. rugsėjo 21 d. KPD pranešime buvo nurodyta, kad *„Jau kurį laiką kartojasi įvairios iniciatyvos stengiantis, kad būtų peržiūrėtos vertingosios savybės susijusios su objektais Žygimantų g. 12 ir 12A, ir stengiantis suderinti įvairius projektus teritorijoje, tokiu būdu atveriant kelią naujai statybai. Vertinimo tarybos jau du kartus svarstė šį objektą, tačiau abu kartus pripažino, kad objektas yra vertingas ir saugotinas“*.

Viešai paskelbtoje KPD direktoriaus Vidmanto Bezaro darbotvarkėje pažymėta, kad 2020 m. sausio 7 d. nuo 13 iki 14 val. jis dalyvavo Lietuvos Aukščiausiajame Teisme vykusiame mediacijos posėdyje nenurodytoje byloje.

Nors KPD direktorius dar neatsakė į elektroniniu paštu jam nusiųstą klausimą, dėl kokios bylos vyksta ši mediacija, turime pagrindo manyti, kad jos tikslas – prieš 2020 m. sausio 29 d. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme numatytą posėdį sudaryti taikos sutartį byloje dėl įsiteisėjusio VMAT 2018 m. birželio 6 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. e2-12624-608/2018, kuris patvirtino KPD reikalavimo atstatyti neteisėtai nugriautus pastatus teisėtumą.

Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) aptariamą kultūros paveldo naikinimo Vilniaus senamiestyje atvejį įtraukė į 2019 m. gruodžio 19 d. paskelbtą išvadą „Dėl korupcijos rizikos analizės Kultūros paveldo departamentui ginant viešąjį interesą ir nustatant jo pažeidimus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje“. Be kitų aplinkybių, šioje išvadoje nurodytas skandalingas faktas, kad Vilniaus apygardos administraciniame teisme nagrinėtoje vienoje iš bylų dėl Žygimantų g. 12 ir 12A, Vilniuje, 2019 m. liepos 3 d. KPD sudarė su KPD valstybės tarnautoju taikos sutartį, kuria įsipareigojo panaikinti įsakymą dėl nuobaudos paskyrimo ir dar patvirtino, „kad taikos sutartis neprieštaruja viešajam interesui“, nors 2018 m.

rugsėjo 21 d. pats KPD ir kreipėsi į Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą prašydamas ginti pažeistą viešąjį interesą.

STT konstatavo, kad Žygimantų g. 12 ir 12A pastatų griovimo ir leidimo suderinimo naujai statybai atvejis iliustruoja KPD pozicijos nenuoseklumą, dėl kurio paveldosaugos sistemoje susiklostė nebudžiamumo atmosfera:

„Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, Kultūros paveldo departamentas kreipiasi į prokuratūrą prašydamas jos ginti viešąjį interesą, kurio pažeidimą lėmė tam tikri jos pačios teritorinių padalinių atlikti veiksmai ir priimti sprendimai, dėl to, praėjus laikui, departamentas priverstas ginčyti savo specialistų priimtus sprendimus. Antikorupcinių požiūriu tokia situacija laikytina neskaidri ir ydinga, reikalaujanti iškelti asmeninės sprendimus priimančių specialistų, inspektorių atsakomybės neišvengiamumo klausimą. Šiuo klausimu Kultūros paveldo departamento laikysena ne visada būna nuosekli, tai matyti iš atvejo dėl Žygimantų g. 12 ir 12A pastatų griovimo ir leidimo suderinimo naujai statybai. Šiuo atveju Kultūros paveldo departamentas pats nustatė, kad galimai dėl jo teritorinio padalinio specialistų veiksmų buvo nugriautas kultūros paveldo atžvilgiu vertingas pastatas, atliktas galimai neteisėtas suderinimas naujai statybai, kreipėsi į atitinkamas instancijas dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, skyrė tarnybinę nuobaudą, tačiau praėjus devyniems mėnesiams pats inicijavo šios nuobaudos panaikinimą. Tokie Kultūros paveldo departamento veiksmai neatgraso sprendimus priimančių valstybės tarnautojų, inspektorių elgtis nesąžiningai, dėl to susiklosto nebudžiamumo atmosfera paveldosaugos sistemoje.“

Aukščiau išdėstytos aplinkybės ir šiuo metu turima vieša informacija leidžia daryti prielaidą, kad Lietuvos Aukščiausiajame Teisme KPD vadovybė dėl taikos sutarties galimai tariasi jau su neteisėtai saugomus Vilniaus senamiesčio urbanistinės struktūros statinius adresu Žygimantų g. 12 ir 12A, Vilniuje, nugriovusia ir teisinius procesus dėl to pralaimėjusia UAB, o tai **vertintume kaip sistemingos, organizuotos ir galimai nusikalstamos veiklos prieš kultūros paveldą, apie kurią visuomenei pranešė pats KPD, pateisinimą ir pratęsimą, keičiant poziciją, kurios KPD laikėsi 2,5 metų, dėl kurios pats kreipėsi į prokuratūrą ir kurios pagrįstumą patvirtino teismai, savo sprendimais apgynę viešąjį interesą išsaugoti kultūros paveldą.** Tai būtų dar vienas pavyzdys to paties nebudžiamumo atmosferą sėjančio nenuoseklumo, kurį savo išvadoje tiksliai įvardijo STT. Norime pažymėti ir kitą neigiamą tokio KPD veikimo rezultatą – tai demoralizuoja ne tik valstybės tarnautojus, bet ir tokias rezonansines istorijas stebinčią visuomenę, nes skatina teisinį nihilizmą ir nusivylimą valstybės institucijų gebėjimu apginti viešąjį interesą.

Primename, kad Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 2 straipsnio pirmasis skirsnis „Nacionalinio saugumo objektai“ nustatė, kad vieni iš pagrindinių nacionalinio saugumo objektų yra ir „tautos puoselėjamos vertybės, jos teisės ir laisvos raidos sąlygos“ bei „aplinka ir kultūros paveldas“.

Kadangi visuomenei nebuvo pateiktas paaiškinimas ir nenurodyti teisiniai pagrindai, kodėl KPD vadovybė galimai pakeitė poziciją dėl valstybei padarytos žalos neteisėtai nugriaunant Vilniaus senamiestyje (Kultūros vertybių registre kodas 16073) adresu Žygimantų g. 12 ir 12A stovėjusius pastatus, kurios KPD laikėsi nuo 2017 m. ir kurią gynė teismuose, prašome ištirti KPD direktorius V. Bezaro veiksmus, keičiant KPD poziciją dėl šio objekto, sudarant ir siekiant sudaryti aukščiau nurodytas taikos sutartis su juo susijusiose bylose, o kol toks tyrimas nebus atliktas – sustabdyti galimai neteisėtus veiksmus.